

En artikel av docent Joachim Israel i majnumret av tidskriften har föranlett kritik av provinsialläkaren doktor Adolf Apt, Kristianstad. Smt, som principiellt icke avvisar eller retuscherar allvarligt menade inlägg i en debatt, erbjuder i denna fråga utrymme för ytterligare inlägg och sakliga tillrättlägganden endast i fråga om manus som är redaktionen tillhanda senast den 25 januari 1967.

I nr 5/66 av Socialmedicinsk Tidskrift går doc. Israel i en uppsats "Cancer i cervix uteri och åldern för första coitus" till ett ursinnigt angrepp mot Rotkin för dennes påstående, att det är större risk för en kvinna att ådraga sig cervixcancer, om hon börjar med samlag i mycket unga år. I stället för att som sed är i vetenskaplig polemik börja med sina argument och sedan bedöma värdet av motståndarens påståenden, gör Israel tvärtom. Han börjar med diverse otidigheter, han hånar Rotkin för att denne uttalar sig "med en blandning av tvärsäkerhet och försiktighet". — "Detta har skett i uttalanden med anspråk på att vara vetenskapligt seriösa". — "Det framförs med expertens krav att bli trodd".

Man skulle vänta sig, att Israel efter detta kommer med fullkomligt nedgörande kritik. Men ack, nej! Efter långa och invecklade statistiska och metodiska överväganden kommer han i stället till följande resultat: "Det rör sig alltså om ett mycket komplicerat samspel. Även om åldern för första coitus är *en* bland många samverkande faktorer är det inte rimligt att kalla den för en "kausal faktor". I varje fall om man använder termen i en strikt vetenskaplig betydelse." Hans hållning mot Rotkin för dennes "blandning av tvärsäkerhet och försiktighet" faller — som vi ser — tungt tillbaka på honom själv.

Man kan ju fråga sig, varför Israel 4 år efter det att Rotkin publicerat sin undersökning först nu gått till anfall emot honom, och det med en sådan ilska att han inte bara vräkt ur sig försmädeligheter mot honom utan även mot dem som hänvisar till honom. Svaret är enkelt: Rotkins påstående är ett angrepp på det heligaste som finns för Israel, nämligen *promiskuiteten*, och denna är för honom något av Caesars hustru: den får inte ens misstänkas. Detta fick undertecknad noggsamt veta vid sin första sammanstötning med Israel. Det var vid en moraldebatt i Båstad våren 1965. an-

ordnad av en kyrklig sammanslutning. Där hävdade Israel, att *det inte finns några bevis för att promiskuiteten kan vara skadlig*. Häpen över detta, steg då undertecknad fram och berättade, att det finns något, som heter könssjukdomar, och att dessa under de senaste åren ökat på ett kusligt sätt jämsides med den tilltagande promiskuiteten. Men förvåningen blev ändå större, när den nämnde vetenskapsmannen hävdade, att det inte finns något samband mellan könssjukdomar och promiskuitet. Han visade i stället hur könssjukdomarnas stegring gick parallellt med kurserna på — Grängesbergsaktierna (vilket de tyvärr under de sista åren *inte* har gjort!). Senare har han dock förnekat, att något direkt samband skulle föreligga mellan dem. För en gammal tjänsteläkare, som haft åtskilligt att göra med veneriskt sjuka, var det i alla fall av intresse att få höra, att det man alltid trott varit orsaken till smittan, den lösa sexualförbindelsen, ingalunda var det. Det hade man en seriös vetenskapsmans ord på. Den medicinska sociologien har dock endast löst frågan till hälften. Den har visat, att venerisk smitta inte har att göra med promiskuitet, men vad den positiva orsaken är, det förblir en gåta. Efter att ha hört Israel vet jag emellertid, att patienternas prat om prostituerade och raggare är nonsens och bara vittnar om deras okunnighet i den nya och seriösa vetenskap, som fått namnet medicinsk sociologi.

Under mitt anförande vid det ovannämnda moralmötet blev jag tre gånger avbruten av Israel. 1) När jag nämnde ordet *virgo*, ville han veta, vad det betydde. Även om begreppet inte ingår i hans föreställningsvärld, borde dock en företrädare för en medicinsk vetenskap känna till en så banal medicinsk term. Någon snabbkurs i grundläggande medicinsk terminologi borde kanske ingå i utbildningen av blivande medicinsk-sociologiska docenter och professorer. 2) När jag nämnde, att kvinnor, som haft förbindelser med många män,

löpte större risk att ådraga sig cervixcancer, avbröt han mig och påstod, att det var osanning. 3) När jag relaterade Rotkins påstående, att kvinnor, som påbörjar sitt sexualliv tidigt, ävenledes löper större risk att ådraga sig denna sjukdom, avbröts jag av Israel, som åter påstod, att jag talade osanning. — Varför det var osanning fick jag emellertid då inte veta. Efter flera påstötningar har Israel nu svarat med nämnda artikel i Socialmedicinsk Tidskrift. Den förklarar dock endast, varför Rotkins av mig relaterade påstående var osant. Det andra jag påstod och som han förklarade vara osanning, har han ej bemött. Tvärtom återger han utan invändningar Røjels uppgift, att cervixcancer hos prostituerade är fyra gånger så vanlig som i ett kontrollmaterial med jämförbart socialt status.

Det verkar, som om Israel missförstått både Rotkin och undertecknad. Det har icke påståtts, åtminstone icke av mig, att den tidigt etablerade sexuella aktiviteten skulle utgöra *orsaken* till cervixcancer, utan att cervixcancer förekommer mera hos kvinnor med tidigt igångsatt sexualliv. Undertecknad har inte studerat sociologi och kan alltså inte röra sig med alla de facktermer, som Israel svänger sig med. Men jag skall försöka förklara vad jag menar med ett exempel. Vid härvarande ungdomsfängelse, där jag ibland tjänstgör, är praktiskt taget alla internerna hiskeligt tatuerade. Bland mina vanliga patienter ser jag nästan aldrig tatuering. Nu skulle det ju inte falla mig in att påstå, att kriminaliteten *beror* på tatueringen, men det är alldeles tydligt, att lusten att tatuera sig och det som konstituerar ungdomskriminalitet är hopkopplade. Jag har inte påstått, att de är kriminella, därför att de är tatuerade, men jag kan konstatera att de kriminella i mycket större utsträckning än andra brukar låta tatuera sig. På samma sätt kan det vara med de damer, som börjar sitt sexualliv mycket tidigt. Denna egenkap är säkerligen sammankopplad med andra egenskaper, som kan framkalla cervixcancer.

Alla är väl ense om att den viktigaste orsaken till cervixcancer ligger på det hygieniska planet. Därför talar 1) att virgines (se uppslagsbok!) nästan aldrig har cervixcancer, 2) att kvinnor förenade i äktenskap med omskurna män har det i mycket liten utsträckning, 3) att i grupper med dålig hygien cervixcancer är betydligt vanligare än hos andra och 4) att kvinnor med många förbindelser får sjukdomen i större utsträckning än andra. Nu är det så, att de som börjar mycket tidigt också i fortsättningen för ett vidlyftigare sexualliv med många män (med dålig personlig hygien). Det doc. Israel påpekar, att i landet Israel de orientaliska judinnorna gifter sig mycket tidigare än de västerländska men ändå inte har cervixcancer i större utsträckning, bevisar ingenting och är inte jämförbart med förhållandena här, eftersom dessa orientaliska kvinnor hela sitt liv håller sig till samma karl,

som dessutom är omskuren och alltså inte utgör någon nämnvärd hygienisk risk.

Låt oss alltså komma överens på en punkt: cervixcancer är intet moralproblem, det är ett hygieniskt. Men dålig moral och dålig hygien har ofta visat sig gå hand i hand.

Därmed skulle jag vilja komma in på en fråga, som jag ofta gjort men som jag aldrig fått svar på: Vad är medicinsk sociologi? Vad socialmedicin är, har jag gunås som tjänsteläkare fått lära mig, men den nya vetenskapen med det omkastade namnet, vad innebär den? Av vad jag som lekman i detta avseende fått intryck av, är att medicinsk sociologi är någonting, som huvudsakligen intresserar sig för det som händer söder om livremmen, och som i massmedia, TV, radio, dagspress och veckopress propagerar för att där skall hända så mycket som möjligt.

Genom pressen gick för några månader sedan meddelande angående en undersökning, som Israel gjort. Av denna fick den intresserade och nyfikne veta, att 92 proc. av de värnpliktiga haft samlag före värnplikten. Även de anslagsbeviljande myndigheterna tycker tydligen att undersökningen är av värde och har beviljat docenten ytterligare 55.000 kr för vidare utredning av folks sexualvanor. Nu finns det en del efterblivna och reaktionära individer, som undrar vad detta nyckelhålskikande kan ha för vetenskapligt intresse. Det skulle med tanke på hygienens roll för uppkomsten av cervixcancer vara av större intresse att få veta, hur många det är som tvättar sig efter ett samlag, alldeles oberoende om detta skett före, under eller efter värnplikten. — Det är kanske det som är skillnaden på medicinsk sociologi och socialmedicin. Den förra är nyfiken på när folk börjar para sig, den andra skulle vara mera intresserad av hur den personliga hygien skötes i samband med denna intressanta förrättning.

Påståendet att promiskuiteten är oskadlig gör väl också, att den medicinska sociologien står i särklass bland vetenskaper. Promiskuiteten har enligt denna nya och samhällsnyttiga vetenskap inga negativa verkningar. Det har vi en seriös vetenskapsmans ord på, och "det framförs med expertens krav på att bli trodd", som han själv uttrycker sig. Den har alltså ingenting att göra med trasiga äktenskap, upplösta hem, skilsmässobarn, aborter, könssjukdomar (som vi tidigare sett), asocialitet, lösdriveri och kriminalitet. Vi har fått en ny, glad och livsbejakande vetenskap, en, enligt mångas mening, i dubbel bemärkelse seriös vetenskap. Och säkerligen en i hög grad samhällsnyttig vetenskap, även om det skulle vara intressant att veta vad sociala myndigheter, barnavårdsnämnder, polisväsendet och andra kunde ha för uppfattning därom.

Adolf Apt

Provinsialläkare, Kristianstad